

Annus Irén

SZTE

A nemesített öregkor

A test a modernitás során az egyik legfontosabb vizuális jelölővé vált, megkérdőjelezhetetlenül kijelölve az egyén és társadalmi csoportok helyét a társadalmi hierarchiák új rendjében. A test azóta is többek között olyan fontos pozíciók jelölésének eszközeként működik, mint a társadalmi nem, faj, vagy kor. Jelen előadás először feltérképezi az öregkor, mint önálló életszakasz megjelenésének időszakát és jellemzőit, majd egy esettanulmány segítségével megkísérli felvázolni, a mai fiatal korosztály tagjai miben határozzák meg az öregkort, hogyan látják az öregséget, és milyen egyéb, a test által kijelölt identitásszegmensek metszéspontjában helyezik el azt. Az előadás rámutat többek között arra, hogy az öregkornak van neme, és annak meghatározása, jellemzése során az esszencialista és konstruktivista megközelítések egyaránt fontos szerepet játszanak.

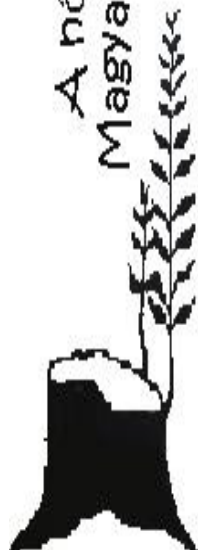
Bodó Csanád & Zabolai Margit

ELTE

A csángó műrokon és a keresztanya: Nem és nemzet a moldvai magyar nyelv revitalizációs programjában

A társadalmi nemi viszonyoknak a nemzet kialakulásában és változásában játszott szerepéről az utóbbi évtizedekben több elemzés született. Ezek rámutatnak arra, hogy kulturálisan változó módon, de nagy következetességgel különülnek el a férfiaknak és a nőknek a nemzet fenntartásában vagy újratermelésében betöltött funkciói. Kevésbé körvonalazódott azonban az a kérdés, hogy miként járul hozzá e nemiségükben értelmezett folyamatokhoz a nemzet egyik központi jelentőségű eleme, a nyelv. Másképpen megfogalmazva, a nyelv és a nemzet számos közösségben meghatározó viszonyából kiindulva érdemes felvetni, hogy milyen jelentősége van a nyelv és a nem kapcsolatának a nemzet konstrukcióiban. Yuval-Davis (1997/2005) azon tételéből kiindulva, amely szerint a nők a nemzet biológiai, kulturális és állampolgársághoz kötődő reprodukcióját valósítják meg, előadásunkban amellet érvelünk, hogy a reprodukció szintjei értelmezhetők a nyelvhez kapcsolódó gyakorlatokban is. Ez az összefüggés nemcsak arra mutat rá,

A nő és a kor/osodás
Magyar Vétületei 1989 óta

hogyan alakulnak egy-egy szociolingvisztikai helyzetben, hanem hogy miként járulnak hozzá e kételemű viszonyok a nyelv kulturális reprezentációinak – a nyelvi ideológiáknak – a „természetessé” válásához. E folyamatokat egy Magyarországról nézve marginális közösség – a moldvai „csángók” – magyarnyelv-használatának revitalizációjával összefüggésben elemezzük. A nyelvi revitalizáció magyarországi támogatói – főképp, de nem kizárólag nők – az ún. keresztiszülői programban vesznek részt; ennek keretében moldvai román nyelvű gyerekek magyartanítását finanszírozzák. A Yuval-Davis szerint a nemzet kulturális reprodukciójában központi szerepet betöltő „idősebb nők” ezáltal úgy járulnak hozzá a moldvai magyar nyelv újratermeléséhez, hogy a hagyományos „anyai” szerep helyett az anyagi támogatás révén saját nézőpontjukból egyértelmű hatalmi viszonyokat teremtenek meg.

Bolemant Lilla

Oktatásügyi Szabványosított Mérések Nemzeti Kutatóintézete, Pozsony

AZ IDŐSÖDŐ) NŐ KÉPE NÉHÁNY GIMNÁZIUMI IRODALOM TANKÖNYVBEN

A genderérzékeny oktatás és nevelés legalapvetőbb feltétele, hogy a tudást átadó személy rendelkezzen a megfelelő kompetenciákkal és érzékenységgel. Ahhoz, hogy ezeket minden oktató elsajátítsa, rendszerszerű változásokra van szükség, a gender mainstreaming bevezetésére az oktatásügyben. A tantervnek, a tankönyvnek és az oktatás módszereinek és minőségének is ebből az alapelvből kell kiindulnia.

Jelen tanulmány arra tesz kísérletet, hogy (a teljesség igénye nélkül) néhány magyar irodalom tankönyvben áttekintse az idős, idősödő nő megjelenését/megjelenítését. Arra keresem a választ, hogy a sztereotip megjelenítés mellett az utóbbi 25 év tankönyvpiacán találhatunk-e olyan sztereotípiamentes képeket, amelyek a társadalmi megítélés változásáról tanúskodnak. Az elemzés magyarországi és szlovákiai magyar irodalom tankönyveket vizsgál azzal a céllal is, hogy felismerhető-e (gender)szemléletbeli különbség a többségi és kisebbségi helyzetben megalkotott oktatási szövegek között.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

Demcsák Katalin

SZTE

AZ idő testképei. AZ öregedés és idő reprezentációja a Ludwig Múzeum tárlatain

Előadásom kiinduló- és érzékesi pontja Katarzyna Kozyra lengyel video és képzőművész Ludwig Múzeumbeli *A művészetben az álmok valóra válnak* című kiállításának képei és video installációi. A vizuális ábrázolások és képek performativitása mellett elsősorban az idő, az elmúlás, a külső és belső idő lehetséges megközelítéseit veszem számba, vagyis azt, hogy a testen látható idő nyomai és a testben megélt idő hogyan tud ellenállni a külső elvárásoknak. A nőktől elvárt szépség és örök fiatalság kívánalmainak. Hogyan lehet a művészetben valóra váltani az álmokat, és azok az álmok, amik valóra válhatnak, hogyan tudják leküzdeni a korokhoz fűződő sztereotípiákat. Emellett az előadásomban figyelmet kívánok fordítani a Ludwig Múzeum művészetpolitikájára, és a gender ábrázolások hatásaira is.

Dér Csilla Ilona

KGRE

“Új feminizmus” – valóban a feminizmus új arca?

Előadásom célja kettős: középpontjában a médiában, a tömegkultúrában egyre nagyobb teret kapó feminizmus, illetve annak „új/modern feminizmusnak” nevezett változata áll (amely nem azonos a feminizmus második hullámával, lásd pl. a magyar *Elle* 2014. októberi számát). Elemzésemben azt vizsgálom meg, hogy ez az újnak nevezett feminizmus hogyan reflektál, kapcsolódik, illetve határolódik el a feminizmus korábbi áramlataitól, illetve az antifeminista gondolkodástól, és célkitűzései hogyan értelmezhetők a magyar viszonylatok között. Előadásom második felében, az előbbi témával szoros összefüggésben egy kérdőíves vizsgálatra alapozva azt nézném meg, hogyan konceptualizálják ma a magyar nők különböző generációi a feminizmust, milyen jelentést, célokat tulajdonítanak neki, mennyiben azonosulnak az elveivel.

Erdélyi Eszter

SZTE, Deák Ferenc Gimnázium

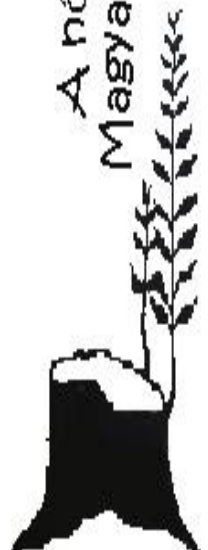
Szabad egy swingre?

nyim 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar vetületei 1989 óta

Az utóbbi néhány év magyar filmes színtere a nőábrázolás új aspektusait veti fel: különböző korosztályok egy filmen (*Swing*), egy japán mítosz archetipikus alakja (Liza, a rókatündér), kutyákkal táncoló kamaszlány (Fehér isten), hatalmas testű, gonosz ám esendő ősanya (A nagy füzet), egy fausti történetbe rekesztett bosnyák menyasszony (Isteni műszak), varázslatos jegyellenőrlány (VAN) – és még sok, jelentékeny vagy jelentéktelennek látszó nőalak, akik különlegesen, félelmetesen, izgatóan, és néha az unalomig egyszerűen, gyorsan megfejthetőek. Milyennek láttatják a mai magyar filmek a nőket, mi a közös az odafordulás mikéntjében, mi választja el azokat az eddigi, konvencionális(nak hitt) ábrázolássémáktól? Ment-e a nők által a (film)világ elébb, avagy hol a nagyobb rész boldogsága?

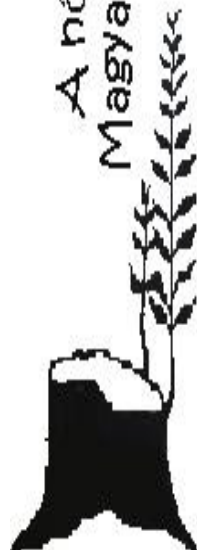
Federmayer Éva

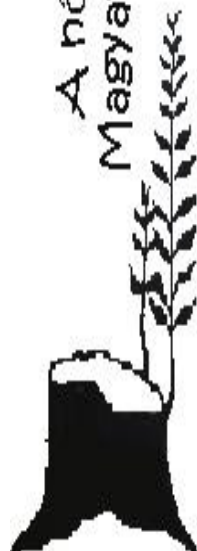
ELTE

Fekete „nagyik”, fűvesasszonyok és gyógyító mesélők: Mire (is) jó az afro-amerikai irodalom?

Előadásom kiindulópontja Edwin G. Boring amerikai kísérleti pszichológus híres ábrája, amely a térlátás, a perspektívaváltás és a tudati folyamatok összefüggésében egyszerre ábrázol egy fiatal és idős nőt. A figyelem fókuszának áthelyezésével az ábrán hol szexepiles, tollaskalapos, prémbundás fiatal nőt látunk, hol pedig bundagallérjába fázósan bújó, nagyorrú idős nőt, amolyan vasorrú bábát. Noha Boringról ismeretes, hogy felemelte hangját a társadalmi presztízs nélküli értelmiségi nők mellett, ábrája mégis mintha mindmáig tovább erősítené azt a binaritást, amely meglátásom szerint Magyarországon a nők és nőiség magyar modelljébe is kényelmesen belesimul. A „jelentős” (és jelentéssel bíró) női normatív test ugyanis *fiatal*, fehér, középosztályba sorolható test. Ez lehet fogyasztoi női test (bulímiás-anorexiás, kifutókon képződő, ill. edzőtermekben, izomdagasztó szereken legyártott test) egyfelől és ivarérett, termékeny és megtermékenyítendő női test másfelől. Utóbbiról Schmidt Pál elhíresült kisdoktorijának 19. oldala szól a következőképpen, mintegy összefoglalva a jelenlegi politikai rezsim nőképét: „Evidenciaként kezelhető, hogy a modern társadalomban a nők teste és egészsége fontos része az úgynevezett biológiái vagyonnak, hiszen ők a letéteményesei a következő generációk világrahozatalának.” Az idősödő/öreg(edő) nő, tehát a Boring féle vasorrú bába valójában nőként láthatatlanított, hiszen valójában a homogenizált, lenénizett, nőként leszázalékolt 'nyuggerek' egyedeként csupán a szociális ellátás, kórházi ágyak, idősotthonok,

A nő és a kor/osodás
Magyar vetületei 1989 óta

nyugdíjszámítás, továbbá a svindlis árubemutatók kontextusában jelenik meg. Az idős nő(ies)ség egyetlen láthatóvá tett modellje meglátásom szerint az élethosszig tartó nagyiság elvárásainak megfeleltetett nőség, azaz az anyaság időskori megisméltésével leírható (nagy)anya konstrukciója. Hasonlóképpen az első, tehát a fiatal/termékeny nő variációja az örökifjú nő, ám ő az anti-ageing kozmetikai és gyógyszeripar, továbbá a plasztikai sebészet női konstrukciója, így valójában az első típus (fiatal, termékeny nő) idősebb klónja. Előadásom középpontjába azokat a fekete nagyikat helyezem, akik másféleképpen testesítik meg az idős nő(ies)séget. Az afro-amerikai irodalom néhány szövegének (Toni Morrison, Paule Marshall, Edwidge Danticat) segítségével arra vagyok kíváncsi, hogyan mikor, milyen kontextusban, továbbá milyen identitáspolitikai paraméterek alapján konstruálódtak meg az angolul granny-nek nevezett nagyik, füvesasszonyok és gyógyító (idős női) mesélők az adott irodalmi szövegekben.

Gaál Zsuzsanna

SZTE

Hétköznapi hősnők

Az emberi élet – a fogantatástól a halálig – különböző szakaszok kontinuumaként írható le. Ezek a szakaszok természetesen nem különülnek el éles határok mentén, közöttük ún. átmeneteket, átmeneti szakaszokat tapasztalunk. Mivel az emberi életút szakaszai mind biológiai, mind társadalmi meghatározottságúak, vizsgálatom kiindulópontja a pszichológia és a szociológia tudományterületén használatos identitásfogalom. Az idős ember – szembesülve életének biológiai, pszichológiai, szociológiai változásaival –, egyre többet beszél életéről, annak meghatározó történéseiről. A narratív identitás fogalmában három, egymáshoz szervesen kapcsolódó dimenzió található: (i) a személyiséget kifejező identitás, (ii) a belső világot megfogalmazó narráció, (iii) a múlt emlékezete, tudati képe. Az időskori narratívában megjelenő régi életeseménynek Bruner (1984, 2004) szerint több vetülete van: a megélt, a megtapasztalt és az elmesélt történet. Az itt vázolt empirikus kutatás határozott célja, hogy feltárja a vizsgálatba bevont idősödő/idős személyek identitásképét, az időskori identitásképzés jellemzőit, valamint az erre jellemző nyelvi mintázatokat. Mindezt a szövegalkotás keretén belül vizsgálom, életinterjú felvételével. A vizsgálat anyaga: Eltérő korú (50 év <, 60 év < és 70 év <), magyar anyanyelvű nők élettörténetének hangfelvétele. A fő kutatási irányt megelőzi egy kérdőíves vizsgálat,

amelyben arra kerestem a választ, hogy hogyan ítélik meg az idősek a saját beszédprodukciónkat. Szeretnek-e beszélgetni? Milyen változásokra figyeltek fel a fiatalkori beszédükhöz képest? Mit gondolnak a mai fiatalok beszédéről?

Giczi Johanna & Gregor Anikó

ELTE

Idő(s)mérleg: férfiak és nők időfelhasználásának változásai az idősor felé haladva

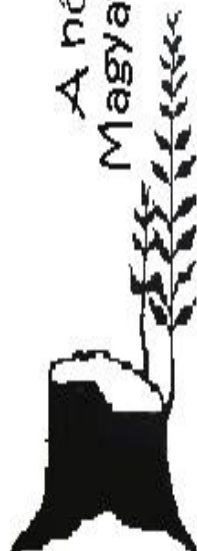
A nők és a férfiak a társadalom által rájuk szabott, illetve a társadalom által tőlük elvárt gender szerepeknek megfelelően különböző időallokációs mintázatok mentén élik le az életüket (a férfiak "családfenntartóként" idejük nagyobb részét töltik fizetett munkával, míg a nők a pénzkereső munka mellett az úgynevezett fizetetlen "második műszakban" (Hochschild, 1989) hagyományosan a gyermekekről és/vagy idősebb családtagokról, valamint a háztartásról is gondoskodnak). Az életciklus megváltozása, melyről tudjuk, hogy a korábbi lineáris felfogás helyett a posztmodern időszakban sokkal inkább ciklikus, dinamikus, a társadalmi kontextust jobban figyelembe vevő jellegűt (Settersten, 2006), azonban számos változást produkálhat. Előadásunkban arra keressük a választ, hogy idős korban vajon megváltoznak-e a hagyományos időfelhasználási mintázatok, és amennyiben igen, milyen különbségek mutathatók ki a középkorúaktól az idősebb korú nők és férfiak felé haladva az időfelhasználási szokásokban. Bemutatjuk, hogy a nyugdíjazás vagy a nyugdíjas státusz elérése, illetve az ahhoz való korbéli közeledés (mint az idősor számos definíciójának egyike) hogyan befolyásolja az azonos korú nők és férfiak időfelhasználását és mindez milyen összefüggésben áll az idős társadalomra jellemző feminizálódással és az idősödéssel fokozódó izoláltsággal (Vaskovics 2013). Nő vagy csökken a fizetetlen, tipikusan "női", illetve főként ház körüli "férfi" házimunkákkal és a gyerek(unoka)gondozással töltött idő a férfiak és a nők körében? Lesz-e több szabadideje nőnek és férfiaknak a nyugdíjba vonulással, és ha igen, egyenlő mértékben? Elemzésünkben a 2010-ben készült Időmérleg-felvétel (KSH) adatait használjuk. Az időmérleg-vizsgálatok lényege, hogy a válaszadók egy teljes napjukról naplót készítenek, amelyben leírják, hogy mikor milyen tevékenységet végeztek, leírják az ehhez tartozó társas környezetet, helyszíneket, és párhuzamos elfoglaltságokat is, az események sorrendjében.

nyilm 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

A kis gömböc, avagy egy proto-feminista magyar népmese

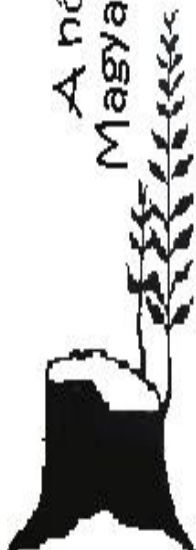
Annak ellenére, hogy Bettelheim pszichoanalitikus meseértelmezései mára kanonikus alapművek az irodalomelméletben, a magyar népdalok virágnyelvi retorikájának szexuális tartalma pedig közhelyszámba megy, a magyar népmesék ilyen irányú értelmezése nem vált megszokott megközelítési móddá. A kis gömböc kapcsán egy efféle értelmezés nagyon is helyénvalónak tűnhet, és bár a mese cselekményének és szereplőinek szimbolikája több szempontból is megközelíthető, a gender problematika tűnik e szimbolika legalapvetőbb szintjének. A részletes elemzés és az intertextuális elemek vizsgálata azt mutathatja meg, hogy a mese az emberi világ és az állati világ összeütközése mellett vagy annak ürügyén a(z archaikus) patriarchális világ és a női igények szembesítését végzi el, és bár igazolja az utóbbi elhallgattatását, az ebben szerepet játszó félelmeket és érdekeket is feltárja.

Hudy Róbert

BMGE

A személyes és a társadalmi konfliktusa a negyedik hullám körüli nyilvános vitákban

A nemzetközi populáris kultúrában és a társadalmi aktivizmusban a feminizmus egy új hulláma jelent meg az elmúlt néhány évben. Ez olyan különböző eseményekben érhető tetten mint az Egymilliárd nő ébredése, a feminizmusról szóló beszéd a zeneiparban vagy a *He For She* kampány. Ezt a mozgalmat nem csak az aktuális generáció sajátosságai jellemzik, vagyis a kommunikáció új színterei és technológiái, és a társadalmi identitás új típusai, hanem azok a kritikák és konfliktusok is, amelyeket a meglévő társadalmi elvárásokba és érdekekbe ütközve kelt. Figyelemre méltó, hogy a második és harmadik hullám vitájának egy bizonyos aspektusa, nevezetesen egyrészt az egyéni szabadság és integritás, másrészt a rendszerszintű elnyomás és szervezett mozgalom konfliktusa a negyedik hullámot érő kritikákban is megjelenik. Ezt a polarizációt mutatom be először a *Women Against Feminism* ellen-mozgalom több száz transzparensz-övegének elemzésével, majd az ezekre adott, nem ironikusnak szánt feminista válaszok áttekintésével. Végül egy olyan nyilvános vitát elemzek, amely az utcai zaklatás ellen küzdő Hollaback! kezdeményezés „10 Hours of Walking in NYC as a Woman” videója kapcsán

folyt egy férfijogi aktivista és egy feminista között. A kortárs viták ilyen szempontú megközelítése lehetővé tenné, hogy úgy vonjunk be érveket és álláspontokat a feminizmus történetének korábbi vitáiból mint a második és harmadik hullám vitája, továbbá a feminizmus és szexualitás háború, hogy ez ne hozzon magával elavultnak, generációsnak tekintett, az-anya-elmondja-a-lányának típusú magyarázatokat.

nyilm 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

Huszár Ágnes

ELTE & PE

A nem homályában – fordítástechnikai töprengések

Jakobson szerint a nyelvek abban különböznek lényegesen egymástól, amit ki kell fejezniük, és nem abban, amit ki tudnak fejezni. A magyar és a többi finnugor nyelv, valamint például a török rendszeréből hiányzik a nyelvtani nem. Ezekben a nyelveken tehát fennáll a lehetősége a “nemileg semleges” szövegek létrehozásának. Az indoeurópai nyelvek rendszerének viszont integráns eleme a nyelvtani nem, ezért “az indoeurópai nyelvekre való fordításkor a magyar szövegek automatikusan konkretizálódnak”, ahogy Klaudy Kinga mondja. De csakugyan kötelező-e ez az átváltási művelet? Mi történik a szerző intenciója szerint “nemileg semleges” szövegek vagy szöveghelyek lefordításakor? Megtartható-e a magyar eredeti termékeny ambiguitása? Ezekre a kérdésekre keresem a választ néhány magyar szöveg lehetséges és már létrejött fordítása alapján.

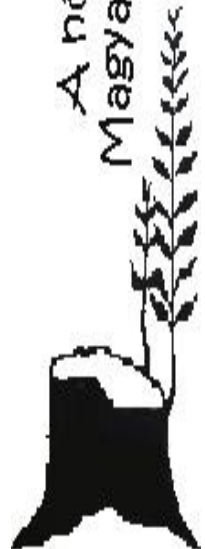
Joó Mária

ELTE

Az öregség filozófiája: Simone de Beauvoir

Az öregség, Beauvoir másik nagy elméleti műve 1970-ben íródott, mintegy 20 évvel *A második nem* után. Mindkettő évtizedekkel megelőzte korát, az öregség jelentésével csak mostanában kezdünk foglalkozni, miután az előregedő társadalom tényével nézünk szembe. A társadalom a lebecsült, hátrányos helyzetű csoportot a Más kategóriájával stigmatizálja: a Nő is más, valamint az öreg ember is más, mint a normális, felnőtt, aktív és egészséges (férfi)ember. Előadásomban a két mű közötti strukturális, módszerbeli párhuzamokat mutatom be a fenomenológiai leírás az exterioritás (külső szemlélet) és az interioritás (belső megélt tapasztalat) kettősségében. A nagy elméleti-filozófiai mű mellé szeretném állítani Beauvoir saját idősödő életének leírását valamint vonatkozó szépirodalmi

A nő és a kor/osodás
Magyar vetületei 1989 óta

műveit, ha csak vázlatosan is. Ezek egyrészt a memoárok 4. kötete *Tout compte fait* (1972), amelynek nincs magyar fordítása, (angol ford. *All Said and Done* [1974]), másrészt több késői kisregénye: anyja halálát megörökítő *Szelid halál, A diszkréció kora* (mindkettő *A megtört asszony* [1982] c. kötetben jelent meg), végül a *Félreértés Moszkvában* c. magyarul idén megjelent kisregény is idetartozik egy idősödő pár kapcsolatáról. A halál kérdését ugyan nem mellőzhetem, főleg a hozzátartozók (Sartre és anyja) halála tapasztalatának az énré gyakorolt hatását, de az öregedés folyamatát helyezem az előtérbe — testi és tudati állapotok szétválaszthatatlanságát. Végül egy idézettel zárnám arról, hogy az öreg(ség) a bennem élő Más(ik), aki én vagyok: „Az öregség dialektikus viszony az én mások számára létező, objektíven meghatározott létem és ama tudatom között, amelyet éppen ezen keresztül alkotok magamról. Bennem a „másik” az öreg, vagyis az, aki én vagyok mások számára: és ez a „másik” ez én vagyok (*Az öregség* 1972, 450).

Kérchy Anna

SZTE

„Na, húzzál haza, kisfiam!” Mrs. Robinsontól Stifler mamájáig, avagy a MILF diszkrét bája

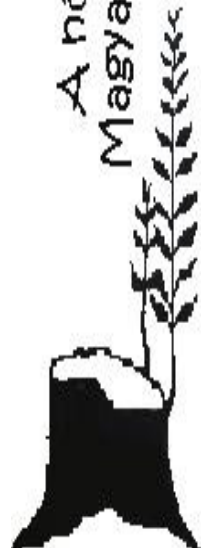
A címben szereplő idézetet a *Bezzeganya* blog „Dugnivaló anyukának gondolod magad?” című, 2012-ben közzétett, többszáz hozzászólást generáló bejegyzéséből kölcsönöztem, mely a MILF, a fiatal férfiak szemében elsősorban szexuálisan vonzerejével azonosított, érett (30-50 év közötti), tapasztalt, gyermekes nő sztereotipikus kategóriáját teszi meg feminista kritika tárgyául. Előadásomban a kurrens magyar online médiában fellelhető, férfiolvasókat megszólító lapokban elemzem a MILF reprezentációit, hogy felfedjem, hogy ez a nőideál – mely az amerikai populáris kultúra termékeként hazánkba bő egy évtizeddel ezelőtt (az *Amerikai Pite* című, 1999-es filmmel) lett importálva – milyen helyi sajátosságokkal bír, vonzereje miképp artikulálódik reflektálatlanul hagyott paradox önellentmondásossága révén (egyszerre kifinomult ízlésű, intelligens, de nem támaszt partnerével szemben olyan ferasztó elvárásokat, mint fiatalabb sorstársai, nem akar házasságot, gyereket, és elnevezése ellenére anyasága korántsem jellemző személyiségjegye). Szót ejtek még két kapcsolódó témáról: a „tavasz-ősz” románc kettős megítéléséről a viszonyban részt vevő felek nemének függvényében illetve a gyermekes nők olvasórétégének szexuális fantáziáit kiszolgáló és a szentimentális regényt megújítani hivatott *mommy-porn* lektúrirodalmi

nyilm 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

műfajának (ld. *A szürke ötven árnyalata*) piacgeneráló stratégiáiról, ideológiai visszasságairól és mizogün mellézköngéiről.

Kérchy Vera

SZTE

Príma Donnák

Előadásomban a korosodó színésznő karakterének filmes, színházi és irodalmi ábrázolásaival foglalkozom. Azt vizsgálom, hogy a konkrét színpadi közeg milyen metaforikus jelentéseket vesz fel az identitáskeresés színházfeletti performanszaiban, hogyan kapcsolódik össze e színpadi történetekben a társadalmi nemi szerepjátszás (s ennek megfeneklése) a dívák drámai alakításaival. Talán Somerset Maugham *Színház* (1937) című regényének főszereplője az egyig legklasszikusabb példája a múltó fiatalság, szépség, siker elvesztésének sejtelmén gyötrődő figurának, de már ilyen volt Arkagyina is Csehov *Sírályából* (1896). A „belső” és a „külső” színpad összekapcsolódására fókuszáló újabb kori (már a posztmodernitás kérdéseit is bekapcsoló) alkotások John Cassavetes *Premier* (1977) és Ingmar Bergman *Persona* (1966) című filmje. E nemzetközi példák tanulságait megfontolva olyan magyar alkotásokkal kívánok foglalkozni (az esetleges magyar specifikumokat kutatva), mint a Maugham-regény filmadaptációja, a *Csodálatos Júlia* (Szabó István, 2004), illetve Bartis Attila *Nyugalom* című regénye, melynek dramatikus (*Anyám, Kleopátra*, 2002), színpadi (*Anyám, Kleopátra*, Garas Dezső, 2003) és filmes (*Nyugalom*, Alföldi Róbert, 2008) verziójára egyaránt kitérek. A konkrét színházi rendezések (Krétakör: *Siráj*, 2003; *Anyám, Kleopátra*, 2003) további dimenzióként vonják be a kutatásba a magyar színésznő-dívák (Csákányi Eszter, Udvaros Dorottya) sztárimidzsének, magyar művészvilágbeli pozícionáltságának elemzését.

nyím 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

Koller Nóra

Universität Wien

A kort látni. A történelmi emlékezet és az eltűnő test problémája

„(T)isztán látható – sohasem értettem ezt a kifejezést. Mi lehetne bonyolultabb a látásnál?” – kérdi Leo Gursky Nicole Krauss regényében, *A szerelem történetében* (2005.) Gursky kapcsolata a láthatóval bonyolult és történetileg többszörösen meghatározott: a II. világháború Lengyelországból menekült, napjaink New Yorkjában él; egy rég elveszett, vélhetően kiadatlan kézirat szerzője; mi több, Krauss regényének is csak az egyik elbeszélője. Indokolt tehát félelme attól, hogy nem látszik, vagy nem látszik eléggé, hacsak nem tesz az ügyben külön erőfeszítéseket. Ezért aztán házhoz szállítatja az ételt, hogy legalább a kínai futár lássa őt; aktmodellnek jelentkezik; újra és újra útlevélképeket csináltat magáról, melyeken az idő előrehaladtával, megnyugtató módon, egyre jobban látszik. Gursky-t tehát nem mindenki látja, de Gursky maga sokat látott és sokat láttat: többek között összefüggéseket a korosodó test és a csökkent társadalmi lét, valamint a népirtás és az idegenné váló önkép között. Gursky alakját, regénybeli Gestaltját azonban nem csupán az erőszakkal eltüntetett vagy a jelenben szinte közhelyszerűen eltűnő testek hozzák létre, hanem a jelenlévők, vagy még inkább: az indulatosan életre hívtak is. Gursky nem mindenható és nem is megbízható narrátor, de, mint ezt előadásomban tárgyalom, pontosan emiatt válhat az élő emlékezet anyagigényének, a testi materialitás szükségszerűségének letéteményesévé.

Konczosné Szombathelyi Márta

SZIE

A kommunikációs szakmák nőiesedése: 100 év, a változások kora

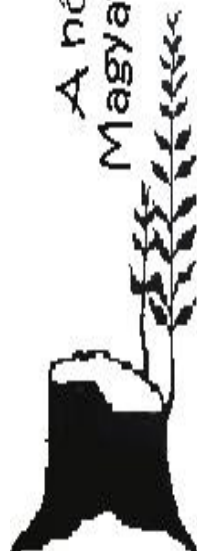
A tanulmány célja annak a jelenségnek az áttekintése, hogy a kezdetben (a 20. század elején) férfiak által fémjelzett és dominált kommunikációs pályákon (PR és kommunikációs osztályok és ügynökségek) napjainkban a női munkavállalók túlsúlya a jellemző (több mint 70 %). A nemzetközi kommunikációs szervezetek tagságának is 75%-a nő. A trend a szakma további nőiesedését jelzi. A tanulmány a változás okait keresi: mi történt az elmúlt 100 évben, amely vonzóvá tette a nők számára a kommunikációs szakmát és mi távolította el ettől a férfiakat? Ugyanakkor a vezetői

nyim 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a korosodás
Magyar Vetületei 1989 óta

szinteken a nők alulreprezentáltak. A tanulmány kitér a kommunikációs szakemberektől elvárt kompetenciákra, különös tekintettel a modern technológia és a közösségi média használatára. Előnyben vannak-e a fiatalok? Van-e fiatalság kultusz a szakmában?

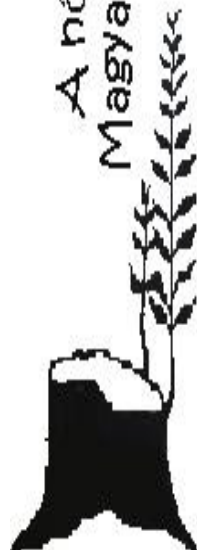
Lendák-Kabók Karolina

Újvidéki Egyetem

Nyelvismeret mint akadály, avagy a magyar nők nehézségei Szerbia felsőoktatási rendszerében

A tanulmány célja elemezni a nyelvvél és nyelvismerettel kapcsolatos nehézségek hatását a Szerbia felsőoktatási rendszerében tanuló és dolgozó magyar nők helyzetére. A tanulmány elemzi, hogy az Újvidéki Egyetem (ÚE) mérnöki-, illetve matematika szakain tanuló fiatal nők ugyanazon nyelvi nehézségekkel küzdenek-e mint a társadalomtudományokon tanuló fiatal nők? A kutatás során tizenöt félig strukturált interjút elemeztünk, amelyeket tanulmányaik illetve karrierjeik különböző stádiumaiban levő nyolc hallgatónővel és hét tanárnővel folytattunk. Az interjúalanyok kiválasztásának legfontosabb kritériumai a következők voltak: (1) magyar származás, (2) magyar anyanyelv, (3) mérnöki, technológiai- és matematikai szakokon vagy társadalomtudományokon folytatják tanulmányaikat, illetve kutatói/tanári posztot töltenek be. Az interjúelemzés fókuszpontjában a többségi nyelv ismerete volt, a tanulmányi évek kezdetén, illetve a kutatói/tanári pálya során. Az eredmények azt mutatják, hogy azok a magyar hallgatónők, akik mérnöki, technológiai- és matematikai szakokon tanulnak, könnyebben le tudják küzdeni a nyelvi gátlásokat a társadalomtudományokon tanuló nőknél. A kétnyelvűség előnyt jelent a tanárnők/kutatónők tudományos karrierjében. A tanulmány több lehető megoldást ismertet a hiányos nyelvismeretből származó hátrányos helyzet leküzdése érdekében. Elsősorban a szerb nyelv oktatását kellene javítani. Másodsorban szükségesnek tartjuk egy magyar tannyelvű felsőoktatási intézmény alapítását. Harmadsorban a délvidéki magyar közösség oktatási stratégiájának ki kell térnie a nők pályaválasztására is, abban a lehetőségekkel összhangban a nőket a műszaki tudományok felé irányítani, ugyanis azokon a tökéletes többségi nyelv (szerb) ismeretének hiányában is sikeresek lehetnek, illetve az egyetemi oklevél megszerzése után nagyobb eséllyel tudnak munkát találni a munkaerőpiacon.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vétületei 1989 óta

Sándor Klára

SZTE

Arc van babám!

Sokak számára egy híradásból derült ki, hogy az SZTE-n immár tizenharmadik alkalommal rendezték meg – a hallgatói önkormányzat lapjának szervezésében – „Az egyetem arca” versenyt. Önmagában is kérdéses, hogy a tudományos értékeire és eredményeire büszke, a magyar felsőoktatásban kiemelt szerepű egyetemen hogyan értelmezhető egy ilyen verseny – „Az egyetem esze/agya” érhetőbb lenne –, az elmúlt évek krónikáit átolvasva azonban kiderül, hogy lényegében rejtett szépségversenyről van szó, amelyen az egyetemi polgárok csak hallgatók, és csak nők indulnak. Ez lehetne véletlen, de az is kiderül a leírásokból, hogy a szervezők eleve csak rájuk gondoltak, sem az egyetem alkalmazottai, sem a férfi hallgatók nem jöttek számításba az eddigi versenyeken. Az sem lenne természetesen adekvát egy tudományegyetemhez, de nem lenne age-ista és szexista. Előadásomban nemcsak magát a jelenséget és annak abszurditását elemzem, hanem az eddigi „versenyekről” elérhető beszámolókat is, abból a szempontból, milyen képet konstruálnak a szervezők, a versenyzők és a versenyről beszámolók arról, hogyan képzelik el a szegedi kutatóegyetem arcát – és hogy ezzel milyen arculatot teremtenek az intézménynek.

Simon Lehel

Debreceni Egyetem

Korok, korok, (szub)kultúrák

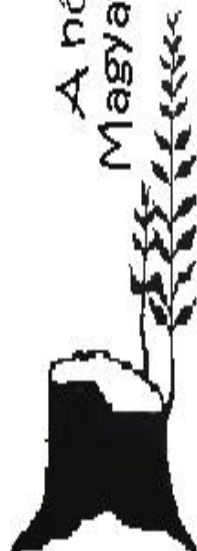
Személyes ismeretésekből követhetem nyomon leszbikus nők, meleg férfiak és „differenciális” LMBTQ-személyek viszonyát saját/jelen korokban/korokban saját szubkulturális közegükhöz, mindezt nem csak Magyarországon. Szubkulturális (saját) kor/kor-kalandozásaim során tudományos, analitikus igénnyel is tapasztaltam a kultúrától a szubkultúrához fordulást, majd visszatéréseket a „fősodor” kultúrába. Ez a modernitással egyidős jelenség, de csak a modernitással. Egy ókori görög szubkulturális nő/férfi se korban / se korban nem kellett megélje a „modern szubkulturalitás kor/kor metamorfózisát”, nem voltak például „régí és új szocializáltágú leszbikus nők”, s nem volt köztük kor/kor - különbség. Ez számos kultúrában adott volt, azzal az óriási előnnyel, hogy kor szerint is kontinuos volt egy szubkultúra, kultúra. A premodern LMBT-ember (aki „ember” is lehetett, nem csak „LMBT-ember”) fordulhatott

nyim 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vétületei 1989 óta

nyilvánosan a kultúrához, amely kultúrához tartozás vagy felemelte, vagy kitaszította, vagy fetiszizálta; de sohasem szubkulturalizálta: a „szubkultúra” a modernitás „entitása” a „kultúra” auklerista etalonjain keresztül. Kérdés, a posztmodern poszt-feminizmus meg tudja-e találni a kultúra „újratanvizálása” és a szubkultúra feloldása közötti óriási ideológiai kor/kor-skizoiditás kor/kor-szintézisét? Eszközünk saját szubkultúránk kultúrává válása, a kultúránk modern történelmiségen való túlhaladásán keresztül: de mi lesz a történelmen túli történelmiségünkkel? Fennmarad premodern kultúránk posztmodern kulturalitása túl minden identitás-ideológián? Korunkban, korunk korával. Korunk a korunkban aktuális.

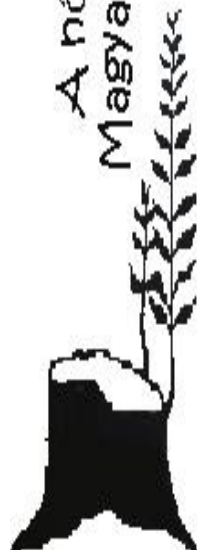
Szabó Mónika – Pál Mónika

ELTE

A feminizmus, ami elvált és összeköt, avagy: Te milyen feminista vagy?

Az idő a feminizmust sem kíméli. A korosodás legbiztosabb jele, hogy immár története van. Az identitás alapvető eleme – úgy személyeknél mint mozgalmaknál – a saját múlt, amely egyszerre választja el és köti össze egymással az idő-tagolta generációkat. Az előadás nem abban az értelemben foglalkozik az idővel, hogy ezt a történetet vizsgálja, hanem az 'itt-és-most' pozíciójából tanulmányozza a feminizmusok egymáshoz való viszonyát, az ún. generációs kérdést egy lehetséges elemzési szempontként használva ebben. A generációs megközelítések alapvető állítása, hogy a közös életpaszthalatok hasonlóvá tesznek; de legalábbis hajlamosítanak arra, hogy bizonyos attitűdökben vagy akár identitásokban osztozzunk azokkal, akikkel a 'korszakban' is osztoztunk. Az észak-amerikai – alapvetően USA-beli – történet alapján például kirajzolható a "babyboom-generáció", amelynek tagjait még jellemzően a hagyományos nemi szerepek mentén nevelték, ám fiatal felnőttkorukban nagyon intenzív társadalmi változások – mint például a második hullámos feminizmus – részesei lehettek. Az "X-generáció" tagjai pedig pont akkor születtek, amikor a feminista mozgalom már sok mindent elért ugyan, és bár ők azok, akik tanulhattak women's studies-t, ám fiatal felnőttkorukra megérkezett a backlash is. A soron következő "Y-generáció" elméletileg már a harmadik hullámos feminizmus vizein szörföl. Ez a fajta idői tagolás persze durva leegyszerűsítés, egyrészt mert az idő folytonos, és a generációk összeérnek; közös tapasztalataik és találkozási pontjaik is vannak. A magyarországi rendszerváltás utáni Feminista Hálózatban

A nő és a korosodás
Magyar vetületei 1989 óta

például baby boomerek és X-generációsok együtt vettek részt. Másrészt a határvonalak – rosszabb esetben frontvonalak és harci árkok – nem csupán korosztályos alapon rajzolódnak ki a mai (magyar) feminizmus térképén. A generációs tapasztalatok mellett a nézetek, attitűdök és identitások különféle jelzői is mutatják a 'helyes' irányt a saját pozíciójukat keresőknek. Az előadás a különböző (generációs) feminista identitásokról, a nemek egyenlőségével kapcsolatos attitűdökről és sztereotípiákról, illetve mindezek egymáshoz való sokszínű viszonyáról beszél. Vajon Magyarországon mennyire jellemzőek azok az identitástípusok, amelyekről a szakirodalomban olvashatunk, és miért érdemes ezzel egyáltalán foglalkozni?

Tamás Anna

Kolozsvári Metropolisz Óvezet Közösségközi Fejlesztés Egyesülete

A szociális marginalizáció intézményesített mechanizmusai

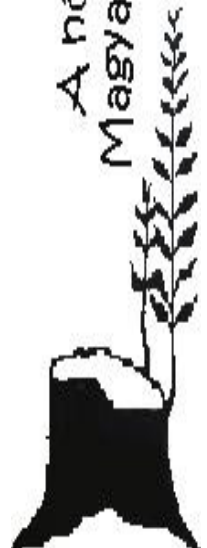
2014 októberében Kolozsváron beindultak egy nagyszabású, több milliós eurós költségvetésű, a marginalizált közösségek deszegregációját és szociális integrálását megcélzó projekt tevékenységei. A Norvég Alap által támogatott két éves futamidejű kezdeményezés egy komplex integrációs program, amely párhuzamosan tíz különböző területen próbál fejlesztéseket megvalósítani: oktatás, szociális ellátás, közbiztonság, foglalkoztatás, egészségügyi ellátás, lakhatás, kulturális programok stb. A helyi adottságoknak megfelelően a projekt célközönsége elsősorban a Kolozsvártól kb. 5 km-re fekvő felszíni személtlerakó-telep köré csoportosult négy közösség tagjai, vagyis a Patarét szélsőségesen marginalizálódott, mélyszegénységben tengődő kb. 1200 lakója. A társadalmi diszkurzusban a szociális kirekesztettség és az etnikumalapú megkülönböztetés egymásra tevődik így megerősítve azt az elképzelést, miszerint az itt élők szociális problémái a rájuk jellemző „kulturális” különbségekből fakadnak. Előadásomban azokra a bevett intézményes gyakorlatokra szeretnék rávilágítani, melyek időnként önkéntelenül, amolyan zsigeri reakcióként, máskor pedig tudatosan alkalmazott stratégiaként ellehetetlenítik a társadalmi kirekesztettségben élők kitörési lehetőségeit egy olyan „ördögi kört” hozva létre, amelyhez minden érintett civil szereplő valamilyen módon hozzájárul. Ezen a kérdéskörön belül az itt élő nők élettapasztalatai alapján a korosodás folyamatát fogom körbejárni, kidomborítva egyrészt a kórosan beszűkülő intézményi támogatásrendszerrel, másrészt pedig azokat a szubjektív, élethelyzetből

nyilm 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a korosodás
Magyar Vétületei 1989 óta

adódó kompenzációs folyamatokat, amelyek az „öregkor” pozitív interpretációját teszik lehetővé.

Tatai Erzsébet

MTA

Csúf banyák és bölcs próféták metamorfózisa. Az öregedés ábrázolása a vizuális kultúrában

Több száz éves hagyománya során (bár sok minden megváltozott ez idő alatt) a képzőművészet más-más jelentéssel ruházta fel az öregedés női és férfi változatát. Nem lehet szándékom a változás minden fázisának bemutatása, csupán néhány olyan jellegzetes történeti példa (Tiziano, Giorgione, id. Lucas Cranach, Egon Schiele, Gustav Klimt) felvillantására szorítkozom, amelyek rávilágítanak arra, hogy a vizualitás nyelvén, hogyan súlykolták, a tudattalanba alapozva milyen mélyen rögzítették öregséggel kapcsolatos genderspecifikus sztereotípiáinkat. A nemek szerint különböző szerepekben megjelenített öreg nő ill. férfi – minthogy az ábrázolások tanúsága szerint nem egyformán öregednek – más-más minőséget és erkölcsi értéket képviselnek. Míg a férfiak idővel bölcsnek lesznek, addig a nők csak lepusztulnak. Míg a bölcsesség allegóriái vagy tudást képviselő alakok kizárólag (öreg) férfiak voltak, addig az elmúlást, romlást, pusztulást és a test mulandóságát öreg (csúf) nőalakok allegorizálták.

Zabolai Margit Eszter

ELTE

„Aki odamegy, az tudja, mire számíton”

Erőszak-sztereotípiák és szexizmus a gólyatábori nemi erőszakhoz kapcsolódó cikkek kommentjeiben

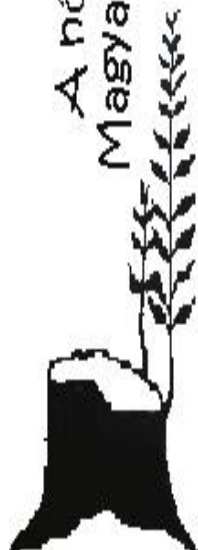
Dolgozatomban a 2014 augusztusa és 2014 decembere között nyilvánosságra került, gólyatáborokban elkövetett nemi erőszakokról megjelent cikkek kommentjeit elemzem a diskurzuselemzés módszerével. Kiinduló keretemet az “Illionis Rape Myth Acceptance Scale” adta, de a vizsgálatok során hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a szakirodalomban használt keretet más kategóriákkal is ki kell egészíteni. Dolgozatomban a vizsgált attitűdök közé felvettem a humor kategóriáját, valamint Sara Mills (2008) nyomán bevezetem az indirekt szexizmus fogalmát is. A kvantitatív vizsgálat eredményei egyértelműen igazolják, hogy szexizmussal,

nyim 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

előítéletekkel kell megküzdenie annak, aki ma Magyarországon nemi erőszak áldozata lesz, és erről nyilvánosan is beszélni mer. A hozzászólások kvalitatív elemzése során arra is kitérek, miért kell ab ovo elutasítanunk az áldozat felelősségének kérdését.

Zámbóné Kocic Larisa

SZTE

Koktélcseresznye-piros túsarkú vagy Zabkásaszínű mokaszin? Avagy mit illik és mit nem illik 'öreglányoknak'

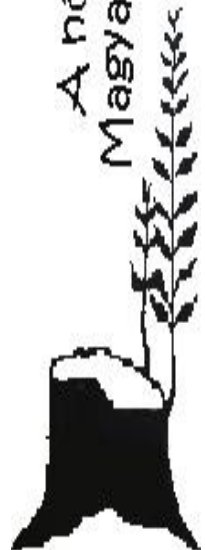
Dianna Wallace az irodalom és az öregedés összefüggéseit vizsgáló tanulmányát Wyatt-Brown immáron több mint két évtizedes meglátásával nyitja, miszerint az öregedés „hiányzó kategória az irodalomelméletben,” mert bár az irodalom nem szűkölködik az öregedés és az öreg kor ábrázolásában, a kritika ezeket többnyire metaforaként, valami más jelképeként kezeli és nem a fajhoz, az osztályhoz, és a genderhez hasonló társadalmi megkülönböztetés kategóriájaként. Igaz ez annak ellenére, hogy az 1970-es évektől az angol szász irodalomban megjelenik az u. n. *Reifungsroman* (a „(be)érés regénye” – Waxman), amelyben némileg szubvertálódik az öregedés mint pusztán a hanyatlás nyugati látásmódja. Árulkodó azonban, hogy a Wallace által felsorolt hét regény közül, csak egy olvasható magyarul, a Barbara Pym *Quartet in Autumn* [1978] c. regénye, amely tíz évet várta magára 1989-ben jelent meg magyarul, *Őszi kvartett* címen. Éppen ezért kellemes meglepetés, hogy Joanne Harris három novellája az öregotthonban lakó Faithről és Hoperől viszonylag gyorsan és akadálymentesen került a magyar olvasók kezébe (két külön novellakötetben). Tanulmányomban Harris egyik novelláját vizsgálom behatóbban Emily M. Nett a női öregedést „kalandként” való meghatározásának fényében.

nyílim 11

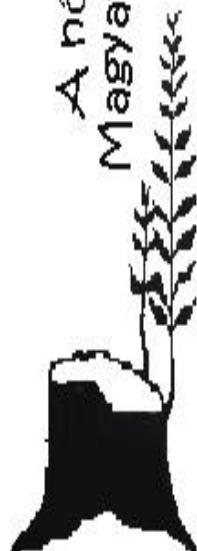
SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar vetületei 1989 óta

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

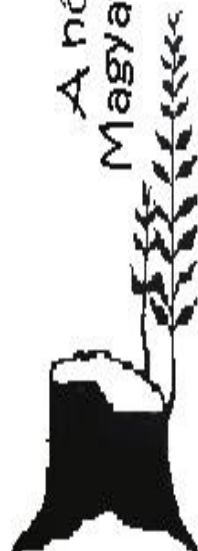

nyírné 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vetületei 1989 óta

RÉSZTVEVŐK:

Acsády Judith
Annus Irén
Antoni Rita
Barát Erzsébet
Barna Emília
Bodó Csanád
Bolemant Lilla
Demcsák Katalin
Dér Csilla Ilona
Erdélyi Eszter
Federmayer Éva
Friedrich Judit
Gaál Zsuzsanna
Gergely Sára
Giczi Johanna
Gregor Anikó
Hódosy Annamária
Hudy Róbert
Huszár Ágnes
Joó Mária

Kérchy Anna
Kérchy Vera
Koller Nóra
Konczosné
Szombathelyi Márta
Kovács Ilona
Lendák-Kabók Karolina
Milián Orsolya
Pál Mónika
Sándor Klára
Simon Lehel
Szabó Mónika
Szőke Janka
Tamás Anna
Tatai Erzsébet
Tóth Andrea
Zabolai Margit Eszter
Zámbóné Kocic Larisa
Zerkowitz Judit

nyírn 11

SZEGED

2015. 09. 25-26.

A nő és a kor/osodás
Magyar Vétületei 1989 óta

